

ja Lindsten, mutta en tiedä, pitäisikö sitä surra. Tähtien ja kuuluisuuksien kaleidoskooppi muuttaa muotoaan: toisinaan siellä on suuria, edustavia hahmoja; tällä hetkellä sellaisia ei ole, mutta tilalla on satoja pienempiä hahmoja. Kuuluisuuksien proliferaatiolla on kaksi puolta: se ilmentää laajojen, yhteisten, kokoavien idoli- en vähenemistä ja toisaalta tiettyä demokratisoitumista. Tuhansien pikkukuuluisuuksien mosaiikissa jokaisesta saattaa tulla hetkeksi tähti. Kieltämättä kyseessä on myös banalisoituminen ja latistuminen: suuruus ja todellinen glamour ovat vähentyneet. En kutsuisi tätä kehitystä kuitenkaan keskiluokkaistumiseksi, kuten Koski ja Lindsten (esim. s. 12). Tähdet ovat aina olleet tiettyssä mielessä keskiluokkaisia, ts. ristiriitaisia yhteiskunnallisia ominaisuuksia yhdistäviä. Ja "jumalten laskeutuminen maan päälle" on taas aivan eri asia kuin "tähtiunelman happaneminen" (s. 13). Tähtien profanisaatio tarkoittaa arkipäiväistymistä, varovaistumista ja tavallistumista; unelman happaneminen (murhat, perversiot, narkomania) taas on tähtikultin vastakkainen kehitystendenssi.

Kysymysmerkki kannattaisi mielestäni piirtää käsitteiden "suomalainen sielu", "kansallinen tajunta", tms. yhteyteen. Suomalaiset, kuten kaikki kansat, ovat jakautuneet luokkiin, sukupolviin, maalaisiin, kaupunkilaisiin, jne. Varmaankaan esim. Armi ei merkinnyt kaikille "suomalaisille sieluille" samaa. Siegfried Kracauer vei kuitenkin läpi loistavan tutkimuksensa saksalaisesta elokuvasta käyttäen perusideanaan mystiseltä vaikuttavaa "saksalaista sielua". Miten tämä on mahdollista? Selityksen antaa Arnold Hauser, joka väittää, että keskiluokkainen tajunta on elokuvan ideologinen kohtauspaikka. Laajentaen voisi väittää, että keskiluokkainen tajunta on yleensäkin koko massakulttuurin ideologinen kohtauspaikka, ts. tajunta, jossa kohtaavat yhteiskunnan ristiriitaiset ideologiset voimat.

Armi-kirjan loistoa himmentävät hieman tällaiset käsitteelliset huolimattomuudet. Myös käsitteitä "myytti" ja "julkisuus" käytetään huolimattomasti. Suurin osa tekstistä (ja kuvitus kokonaisuudessaan) on charmikasta ja älykästä, usein jopa herkuullista, mutta välillä tulee tunne siitä, että kustantaja on pelännyt teoksen jäävän

liian "kevyeksi", ja siksi sekaan on hätäisesti liitetty "laajempien yhteyksien vetoja", huonohkoja referaatteja muutamien muodikkaiden ajattelijoiden teoksista. Teoksen hienoarominen huumori muuttuu näissä kohdissa raskaasti puurtavaksi sarkasmiksi, ikään kuin moukarilla piestäisi in höyheniä. Kuitenkin tämä uraauurtava teos on stimuloivaa luettavaa. Kajotessaan tutkijoiden laiminlyömyään aihepiiriin Koski ja Lindsten ovat luoneet teoksen, jonka toivoisi inspiroivan lisää samankaltaista tutkimusta.

Antti Alanen

Apu!

RAUTONEN, Markku. *Apu. Sanan voimalla 1933-83.* A-lehdet, 1983. 183 s.

Liikelaitosten ja virastojen historiikit ja vuosikertomukset ovat yleensä kuivaa luettavaa. Niiden avaaminen todellisen elämän kielelle vaatii asiantuntemusta ja syventymistä. Virallisuus ja 'asiallisuus' on hallitseva tyyli, vaikka kyse olisi kuinka epäpuhdasta arkea lähellä olevasta toiminnasta.

Markku Rautosen kirjoittama Apu-lehden 50-vuotishistoriikki *Sanan voimalla* vaikuttaa poikkeukselta. Se on kohteensa näköinen, ikään kuin aikakauslehtijuttujen muotoon tehty "reportaasimatka Avun vuosikymmeniin". Ikävä kyllä, matka jää lyhyeksi ja reportaasi vain kuvailevaksi. Rautonen tosin toteaa, ettei hänen tarkoituksestaan ollut kirjoittaa "historiaa", vaan pysyä journalismin piirissä. Hän heittää kapulan lehdistöhistorian tutkimusprojektille, joka saa vielä tällä vuosikymmenellä valmiiksi suomalaisen sanoma- ja aikakauslehdistön historian. "Siinä varmasti asetetaan myös ilmiö nimeltä Apu paikalleen."

Onneksi kirjoittaja on kuitenkin monasti epäonnistunut reporterinotteessaan ja tarjoaa ohimennen kiintoisia ja tärkeitä seikkoja ja näkökulmia, joiden läpi pilkottaa syvyyksiäkin. Sillä eihän arki ajattelun ja 'olemuksellisen' ajattelun välillä ole välttämättä mitään ylitsekäymätöntä Berliinin muuria, vaan myös aika ajoin yhteisiä *checkpoint charlieita*. Tai kuten Lenin ilmaisi asian: "vaahto on ylhäällä ja syvät vir-

Avun Lappeenrannan piirikonttorin hankintapäällikkö Heikki Hietamies ja konttorinhoitaja Laila Hietamies. Historiaa 20 vuoden takaa.

taukset alhaalla. *Mutta vaahtokin on olemuksen ilmausta!*"

Rautosen tekstissä kiinnittää esimerkiksi heti huomiota aikakauslehdien kokeman muutoksen ja kehityksen jatkuva korostus. Hän joutuu välillä jopa puhumaan "kehityksen kehittymisestä". Tämän kliiseenomaisen toiston takana on kuitenkin se tosi ajatus, ettei aikakauslehti ole suinkaan mikään itsestäänselvyys, luonnontuote, vaan jostain tehtyä. Ja sellaisena se voi myös muuttaa täysin muotoaan.

30-luvun *Ur-Apu* muistuttaa itse asiassa varsin vähän sitä, mitä me olemme tottuneet pitämään aikakauslehtenä. Alkuaikojen aikakauslehtiä onkin usein kutsuttu *lukemiston* nimellä. Pääsisäl-

tönä olivat novellin kaltaiset kertomukset, joita täydensivät vitsit ja käytännölliset neuvot esimerkiksi kenkien narinan ehkäisemisestä (pohjiin porataan naskalilla pari reikää ja ulko- ja sisäpohjien väliin valutetaan pisara koneöljyä!). Tuonaikaiset aikakauslehdet olivat tavallaan kirjallisuuden, eivätkä lehdistön piiriin kuuluva ilmiö. Tai sitten voi ehkä sanoa, etteivät tekstin eri lajit olleet silloin vielä eriytyneet toisistaan samalla tavalla kuin nykyään.

Ennen pitkää kuitenkin opettavaisten kertomusten ja neuvojen lomaan alkoi tunkeutua filmitähkien kuvia ja stillejä tulevista elokuvista, joita saatiin ilmaiseksi maahantuojilta. Ne muodostivat oudon, ristiriitaisen kokonaisuuden usein

voimakkaan uskonnollisväritteisten novellien ja arkielämän neuvojen kanssa. Varsinainen viihde- ja aikakauslehti alkoi syntyä. Kun ennen sotia Avun kannessa houkuttimena oli sellaisia lauseita kuin "Myyjinä vain työttömiä" ja "Osta APU - anna apu työttömälle", niin jo sodan aikana ja sen jälkeen kontaktia lukijoihin luotiin sanoilla "Jännitystä! Rakkautta! Romantiikka!"

Matti I

Kun etsii tälle varsinaiselle Avulle jotain yhteistä määrettä, niin mieleen tulee väistämättä *perhe, koti ja pikkuporvarillisuus*. Nämä sanat kuvaavat niin lehden omistusta, tuotantotapaa kuin sisältöäkin. Rautonen kertoo kuinka lehti tehtiin tiukasti perhepiirissä, "elämäntyönä ja elämäntapana". "Koti oli lehtitalo." Perustaja ja omistaja Yrjö Lyytikäinen oli 30-luvun vuosina "toimittajan näköinen". Toimituskokouskuva vielä 50-luvun alkuvuosilta muistuttaa sen ajan hieman paremman perheen ruokailukuvaa. Omistajan vaimon Aune Lyytikäisen tehtävät ovat samantyyppisiä niin kotona kuin lehdeenteossakin:

"Hän hoitaa lehden konttoria sekä kotona että Kampinkadun lehdenjakopisteessä. Hän hoitaa siinä sivussa kahta parhaassa leikki-iässä olevaa lasta. Puhumatta säntillisen maineessa olevasta miehestään, jolle kaikkalainen epäjärjestys olisi kauhistus. Koti on kunnossa. Aune Lyytikäinen saa jälkeen päin vähemmän huomiota ja kunniaa kuin miehensä. Mutta tässä toimituksessa niin kuin monessa muussakin asiat pelaavat kun toimituksen sihteeri, kaikki-kaikessa-nainen pitää käytännön seikat reilassa."

Vasta 40-luvun lopulla lehteen palkataan ensimmäiset ulkopuoliset vakituiset työntekijät. Mutta "hekin ovat sukulaisuuden ja tuttavuuden kautta kuin kotiväkeä". Juttumatkoja tehdään koko perheen ja suvun voimin. "Ilonpito on ihan viatonta, keksitään päättömiä ideoita ja mietitään niiden toteutusta." "Hauskaa tehdä ja hauskaa lukea. Kustantajakin voi olla tyytyväinen." Toisaalta oli selvää, että "Avun sisään astuttaessa on viisasta olla siisti, selvä ja kamattu". Ensimmäisiin suvun ulkopuolelta pestattuihin toimittajiin kuuluva Mirja Sassi muistelee: "Seisoin Yrjö Lyytikäisen pöydän vieressä. Ei olisi tullut kysymyksenäkään, että olisi istunut viereen tuolille saati sitten pöydänkulmalle." Ja kun Kalevi Sassi tuli illalla hakemaan vaimo-

aan töistä, niin hänet pantiin lajittelemaan adremalevyjä aakkosjärjestykseen. "Eri osastot ja toiminnot eivät olleet eriytyneet. Ei ollut markkinointiosastoa, ei johtoryhmiä. Ei tarkkaa jakoa eri ammattiliittoihin, neuvotteluosapuoliin", Rautonen kirjoittaa. "Ne olivat kuin lapsuuden lämpimät kesät, joista muistaa paremmin auringonpaisteen ja mansikat kuin tuulet ja sateet." "Kaikki oli silloin yhtä ja samaa meidän puolta", muistelee konttorinhoitaja Aili Hyvönen.

Juuri tällainen kaupunkilainen, pikkuporvarillinen perhekeskeisyys muodosti myös lehden pääasiallisen sisällön. Jo aiemmin se oli heijastunut ulkomailta ostetuissa vitseissä, jotka kuvasivat kaupunkilaisporvariston arkisia kommenteja, miehen, naisen ja lasten välisiä kitkoja. Mutta niitäkin keskeisimmäksi muotoutuivat Yrjö Lyytikäisen 'Matti'-nimimerkillä kirjoittamat, 'Hippulan' perheestä kertovat pakinat.

Rautosen mukaan 'Matin' pakinoita voisi luonnehtia "toiminnallisiksi". "Hippulan perhe oli jatkuvassa liikkeessä, päämäärä ei näyttänyt olevan tärkeä. Hippuloille tapahtui kaikenlaista hassua." Perhe muistutti Rautosen mukaan Kiljusen perhettä, Kissalan poikia, Vihtoria ja Klauraa tai sitten elokuvan Chaplinia, Majakkaa ja Perävaunua tai Ohukaista ja Paksukaista. Vielä enemmän se ehkä kuitenkin tuo mieleen Lyytikäisen perheen. Se oli myös ajalle tyypillinen pikkuporvarillinen nousukasperhe, joka ei ollut kotonaan maaseudulla eikä oikein vielä kaupungissaakaan. Lyytikäiset asuivat Karjalohjalla, mutta heidän toimintansa suuntautui kaupunkiin. Maalaiset nyripistivät heille nenäänsä samoin kuin kaupungin perinteiset yläluokat. "Jos muualla Suomessa keskusteltiin Hesekiel Hippulasta ja hänen väestään, niin Karjalohjalla supistiin Lyytikäisistä." "Maaseutu ei ollut sen paremmin Avun kuin muidenkaan uuden ajan lehtien ominta aluetta", Rautonen toteaa. Nämä ristipaineet heijastuivat 'Matin' pakinoissa. Maaseutu oli tekottehua häiritsevien muraahaisten, härkien, renkien ja isäntien ja kaupunki hienostelevien ruotsinkielisten valtakuntaa.

Lyytikäisessä tuntuu olleen paljon samaa kuin toisessa ajan viihteen suurhahmossa T.J. Särkässä. Vaikka Särkkä oli maisterismies, niin silti hän noudatti loppuun saakka samanlaista mutkattoman

pikkuporvarin ajatusmaailmaa, joka heijastui sit-
ten voimalla hänen tuottamiinsa ja ohjaamiinsa
elokuviin. Roland Barthes on kuvannut pikkupor-
variston ajattelua "moraaliseksi kirjanpidoksi",
jossa maailman äärettömyys ja rikkaus muuttuu yk-
sinkertaisiksi laskettaviksi ja kasautuviksi vas-
tinetoinnoiksi. Elämä on yhtä *debet-kreditä*,
laatuojen hävittämistä määriksi. Pikkuporvari us-
koo vain siihen minkä voi laskea. Juoksupojasta
oman kustannusliikkeen johtoon kohonnut Lyytikäi-
nen mainittiin jo varhain nuorukaiseksi, joka
"tuntee kirjanpito-, tilitys- ja kirjeenvaihto-
kysymykset, kaikenlaatuiset kirjankustannusliik-
keessä esiintyvät työt". Sukulaiset ja tuttavat
muistavat hänet mieheksi, joka "luki ja muisti
paljon". Alkoholista hän kaatoi itselleen illan-
suussa "grogin, korkeintaan kaksi". "Kolmannen
hän otti jos oli vieraita, ja sellaisia tuttavia
kävi harvoin". Helsinkiin hän lähti autollaan
sekunnilleen. Kerrotaan, että vaimo jäi kerran
portaille Lyytikäisen kaasuttaessa tiehensä.
T.J. Särkän kaltaisena innokkaana koirankasvat-
tajana hän kutsui poikansakin pillillä paikalle.
Talon suunnittelijalle hän antoi selkeät ohjeet:
"Pääasia ettei heilu tuulessa ja on lämmin."

Seuraava Rautosen kirjaama tarina on Lyytikäi-
sen maailmankuvalla tyypillinen. Se voisi hyvin
olla 'Matin' pakina tai peräisin kenen tahansa
ajan nousukasyrittäjän elämäkerrasta. Oliin
aseveliyhdistyksen mottitalkoissa:

"Metsätöihin tottumattomat eivät tahtoneet
saada pötkkyjä halki, kirveet lipsahelivat. En-
siksi löi Aune Lyytikäinen jalakaansa. Onneksi
vioittui vain lapikas. Siitäkos mies piti metel-
lin. Uusi hyvä jalkine, vaivalla hankittu har-
vinaisuus! Mutta kauan ei kestänyt kun kuului
entistäkin pahempaa ärrää ja -kelettä. Lyyti-
käinen oli osunut oman lapikkaansa kärkeen.
Sisu ei antanut myöten. Yrjö Lyytikäinen hakkasi
metsässä 50 mottia. Eikä kukaan päässyt valitta-
maan mottien näöstä tai halkojen laadusta kun
Lyytikäinen osti halot asumaansa Kyrönokkaan
polttopuiksi."

TyIsä juttu? Aivan niin. Lyytikäinen itsekin
luonnehti pakinoitaan ja ehkä myös koko Avun si-
sältöä "pitkuksi". Avussa ei menty silloin ku-
ten ei nytkään "navan alle". Pyhiä arvoja tai
pappeja ei herjattu, vaikka huumorin ja viihteen
muoto olikin burleski, yhteensovittamattomia laa-
tuja määrällisiksi ykseyksiksi nitova. Mutta pe-
rinteisiä arvoja ei myöskään enää ajettu sellai-
inaan, eli ero alun lukemiston moraalikertomuk-

siin oli suuri. Ei Lyytikäinenkään käynyt kir-
kossa. "Kun siellä ei saa sanoa vastaan", hän
selitti hurskaille karjalohjalaisille. Vaimon
epäiltiin kuitenkin olevan "ainakin salauskovai-
nen, miestänsä kristillisempi". "Tämä on minun
kirkkoni", Lyytikäinen sanoi kerran jahtikumppa-
neilleen metsään viitaten.

Arvojen siirtyminen yksityiseen sfääriin näkyi
omistajan harjoittamassa hyväntekeväisyydessä.
Se oli nimen omaan *tekeväisyyttä*, kaupankäynnin,
vitsien ja pakinoiden kaltaista toiminnallisuut-
ta. Rautonen kuvaa Lyytikäistä "hiljaiseksi"
ja toisaalta "puuhakkaaksi" "hyväntekijäksi",
jolla oli sodan aikana kaksitoista sivuvirkaa.
Hän osti seurakunnalle urut ja lahjoitti rinta-
mamiehille asevelitaloja. "Eikä kyse ollut jul-
kisuuden tavoittelusta. Yrjö Lyytikäisen monet
hyvät työt kävivät vähin äänin." Työttömien pes-
taaminen myymään Apua oli jo ollut tällainen mo-
derni, perinteisestä köyhäinohidosta eroava lii-
ke. Kerjäämisestä ei ollut kyse, vakuutettiin.

Matti II

Avun seuraavaa vaihetta ilmentää myös Matti-nimi.
Tällä kertaa sankarina ja toimijana oli kuiten-
kin Matti Jämsä. Rautonen toteaa, että vuonna
1956 Avun sivuille ilmestyi jotain aivan uutta,
'apinalaatikko' eli toimittajien nimilista.
Esiin nousivat sellaiset nimet kuin juuri Jämsä
ja Veikko Ennala. "Apu oli vähitellen siirtynyt
nimettömistä tai 'oman toimittajan' tekemistä
artikkeleista nimeillisiin. Nimenomaan aikakaus-
lehti korosti kirjoittajaansa, persoonallista nä-
kökulmaa." Muutkin ennen kokonaisuuteen kuuluvat
toiminnot alkoivat eriytyä ja itsenäistyä. Ulko-
asusta, kuvista ja taitosta tuli jo itsessään
tärkeä tekijä. Lehteä alettiin nyt myös todella
tarjota aktiivisesti potentiaalisille lukijoille.
"Lehti ei ollut pelkästään perinne, jonka jokin
asiamiehenä toiminut opettaja välitti apteekka-
rille ja tilalliselle", isänsä jälkeen yrityksen
johtoon ennen pitkää noussut Olli Lyytikäinen to-
tesi.

Jämsän tempaukset olivat tälle ajalle saman-
lainen journalistinen analogia kuin 'Matin' 'Hip-
pulan perheen' elämästä kertomat pakinat edelli-
selle 'pikkuporvarilliselle' kaudelle. Jämsä oli

samanlainen toiminnan mies kuin asevelijermut, Yrjö Lyytikäinen ja hänen hippulalaisensa. Hänen tempauksensa pyörivät usein auton ympärillä, kuten muuten Lyytikäisenkin elämä. Mutta Jämsä ei kyydinnyt autollaan lomalta palaavia sotilaita, eikä auttanut 'kuljetusmotissa' olevan Karjalohjan sairastuneita hoitoon, vaan teki täysin hyötyä vailla olevia temppeja. Niiden ympärillä oli kyllä lievää opetuksen makua - esimerkiksi siitä kuinka menetellä veden alle joutuneessa autossa - mutta se oli täysin näennäistä oman tunnon tilkettä. Kyse oli läpeensä *muodollisesta* toimeliaisuudesta. Jos uskomme Barthesia, kulttuuri on vakavissa vaikeuksissa silloin kun se ryhtyy kehittämään pelkästään hyveittensä muotoja. Jämsän rohkeus oli formaalista, tyhjää, "partiopoika-sivilisaation" tuotetta.

On totta, että itse Lyytikäinen pestasi Jämsän Apuun ja hänen urotekonsa vetosivat myös sodan käyneeseen sukupolveen ja 'ryssän painostuksen alla olevaa Suomea' tukevaan *Time*-lehteen. Silti kyseessä oli samanlainen katkos kuin Armi Kuuselan ja Lottasankareiden välillä. Jämsä teki tempunsa yksin - samoin kuin tuleva 'puolisiivilinomainen' sotasankari Rokka. Apuna - 'Suen tassuna' - hänellä oli korkeintaan Veikko Ennala tai valokuvaaja U.A. Saarinen. Rautonen viittaa myös oikein Jämsän 'reportaasien' näytelmälliseen luonteeseen (Jämsä oli entinen iltanäyttelijä). Tempaukset olivat osa sodanjälkeistä jännitysviihdettä, Mauri Sariolan, Porkkanan ja Kalle-Kustaa Korkin rinnakkaisilmiöitä.

Jämsän juttuja yritettiin jossain vaiheessa kääntää "tutkivan journalismin" suuntaan, mutta onnistumatta. 'Tutkivaa' vaihetta Avun historiassa tuli edustamaan Pauli Myllymäki. Hän teki lehdestä syväpainoasuisen, *Life*-tyyppisen kuvalehden ja veti sen piiriin sellaisia kulttuurihahmoja kuten Eino S. Repo ja Arvo Salo. Avusta tuli nyt ennen kaikkea päätoimittajansa Lehti, joka järkytti Jämsän kaltaisia 'tähtireporttereita'. Rautonen on parhaimmillaan kuvatessaan Avun 'kulttuuri- ja kekkoslaista' vaihetta ja siihen kuuluvia viiteryhmiä. Myllymäki keräsi vaikuttajaksiilmiöitä syömään "lohisoppalounaita", antamaan lehdelle vaikutteita ja levittämään sen imagoa. Tyypillinen ajan juttutyyppejä oli matkakertomus, jossa pyrittiin 'objektiivisesti' ker-

tomaan vieraista maista. Heikki Brotherus muun muassa teki valokuvaaja Seppo Saveksen ja Erik Allardtin kanssa retken Uuteen Guineaan. 'Tieteilisyyden' ohella päämääränä oli tosin myös näpätä kuvia Apua lukevista alkuasukkaista ("Koko Papua lukee Apua!").

Vuosikymmenen Lopun yhteiskunnalliset mullistukset - vennamolaisuus, *Hymy*-lehti - tekivät siten Lopun myös Myllymäen kaudesta. Apuun tuli 'Uusi-Apu'. Jos 60-luvun lehteä voi kuvata kaukopietilämäisesti 'objektiiviseksi', niin nyt osuva ilmaus on 'kulinaarisuus'. 'Uusi-Apu' oli ennen kaikkea ulkoisesti uusi. "Graafinen tuote uudistuu kuin nainen", Rautonen kirjoittaa. Sivukokoa lisättiin Hymyn suuntaan, väri-ilmoittelun kautta tuli lisää värisivuja, vanhanaikaiset pikkuilmoitukset siirrettiin lehden takapihalle ja leipätekstiä rukattiin tuettavammaksi. Lehden logosta tehtiin ostajaa houkuttelevampi. Mutta myös sisältö hyppäsi silmille. Hymyn esimerkin mukaan satsattiin näyttäviin ihmisiin, julkkisiin, tai sitten näytteille tunkeutuviin 'tavallisiin' ihmisiin. Maailman ristiriitaisuus hyväksyttiin lievästi. Niinpä Apu saattoi kirjoittaa näkyvästi Persian 2500-vuotisjuhlista, mutta myös todeta, että "Kaikki eivät rakasta shaahia". "Pistäkää Apu asialle", julisti lehden mainos Hymyn ja Vennamon tyyliin. Rautonen on ottanut kirjaan kiintoisasti mukaan esimerkiksi aukeaman työttömistä jurvalaisveljeksistä, jotka istuivat muurahaispesässä kaksi tuntia neljäkymmentäviisi minuuttia. Ero Jämsän tempauksiin oli suuri. Vuosina 1970-74 ilmestyi myös lehden Ruotsin liite, jossa kerrottiin niinikään siirtolaisten ongelmista.

Apu: tuote

Ironista kyllä, nyt on tavallaan palattu Avun alkuaikoihin. Lehti pyrkii jälleen olemaan jotenkin 'läheinen', lukijan 'oma Apu'. Avun sisältö ja muoto eivät enää ole niin keskipisteessä, sillä sen jutut tuntuvat muistuttavan aika paljon edellisen kauden juttuja, eikä ulkoasussakaan ole tapahtunut ratkaisevia muutoksia. Päämääränä on nyt sitävastoin jonkinlaisen 'kokonaisilmapiirin' kehittämisestä lehden ympärille, lukijan ja aikakauslehden välisen suhteen uudelleenpainottaminen.

Apu yrittää näyttää mahdollisimman vähän kovalta - journalistiselta tai taloudelliselta tuotteelta - ja hakee pehmeän kontaktivälineen asemaa. Lehdestä tulee eräänlainen mielikuvituslata, jossa lukija käyskentelee.

Nyt ovat jälleen tärkeitä erilaiset tunnukset ja jinglet, joiden avulla lehti ja lukija niitataan yhteen. Tänään myydään lehden ja lukijan häitä. 30-luvulla riimiteltiin: "Poistui pahimmat nälkävaivat/kun Apua myivät ja Apua saivat/ Työttömät Apua aina kiitti/ Almuista soppa-rahoiksi riitti/ Ilman Apua eitä ei voi/ Lauantaisin mies lehdet toi." Nyt lauletaan diskokompin säestyksellä "Jaana-Jaa-ana" tai puhutaan pehmoillen "Seura-ihmisistä" tai "Apu-kerhosta". Tilaajakirjeet eivät enää ala "Hyvä lukija" ja päätty "Terveisin", vaan niissä puhutaan "Hyvästä ystävästä" ja moikataan "ystävällisin terveisin". Tai sitten meitä kutsutaan peräti oikealla nimellä. Ihmisten välisen etäisyyden kasvaessa me emme suinkaan ryhdy teitittelemään, vaan sinutteleme entistä sitkeämmin.

Ehkä juuri mainittu 'Apu-kerho' on ajan oireellinen ilmiö. Jos jokin 'Hippulan perhe' oli adekvaatti ilmaus nuorelle Avulle, niin 'Apu-kerho' kertoo paljon 80-luvun aikakauslehti- ja joukkotiedotusmaailmasta. Toimittajien listan hännänhuippuna lukee: "Kerhomestari: Heikki Hietamies". Silti kyse ei ole lehden sisällöstä (kerhoon voit liittyä lehteä tilaamatta ja kai lukemattakin), eikä muodosta, ulkoasua koskevasta uudistuksesta. Kerho ei ole myöskään puhtaasti markkinoinnin piiriin kuuluva ilmiö, vaikka kerhomestari onkin Avun entinen Lappeenrannan hankintapäällikkö. Pikeemminkin kerho liittyy juuri mainittuun pehmeään ja läheiseen ilmapiiriin. Se järjestää "tunnelmaa ja yllätyksiä", "kotija ulkomaan matkoja, tunnelmallisia illanviettoja, kymppin juhlatansseja ympäri maan, monenlaisia kilpailuja...". 'Apu-kerhon' jäsen ei enää olekaan pelkkä lukija, vaan hän on yhtä aikaa lehden myyjä ja markkinoija - olipa hän sitten työtön tai ei. Kerhon idean vertailukohtaa voi hakea jostain *Holiday Magic*- tai *Bestline*-ideologiasta. Ehkä siinä voi nähdä myös alun viih-teellisen aikakauslehden kuoleutumiselle siinä muodossa missä me tunnemme sen.

Markku Koski

Viestinnän ja terrorin symbioosi

SCHMID, Alex P. & de GRAAF, Janny. *Violence as Communication. Insurgent Terrorism and the Western News Media*. London - Beverly Hills, Sage Publications, 1982.

Yleisimmät merkityssisällöt sanalla 'terrori' suomalaisessa arkikielessä lienevät: lentokonekaappaukset, pommiattentaatit, kidnappaukset, mieletön väkivalta ja tappaminen, huppupäiset mustiin pukeutuneet pyssy kädessä viattomia ammuskelevat terroristit, jotka jonkin ajan kulu-tua ilmoittavat kuuluvansa siihen ja siihen jär-jestöön. Tämän kielen olemme varmaankin saaneet ennen kaikkea erilaisista kulttuurituotteista, niin viihteestä kuin uutisvälityksestä, niin fak-tasta kuin fiktiostakin. Ja todennäköisimmin kieleemme ei kysele ja analysoi, onko merkityssi-sältö tullut nimenomaan faktasta vai fiktiosta.

Kaksi tutkijaa hollantilaisesta Leidenin yli-opistosta on julkaissut kirjan, jossa kuva myyt-tisestä, mysteerisestä ja kauhua herättävästä terrorismista avautuu aivan uudella ja tiedotus-tutkijoita kiinnostavalla tavalla: terrorismi viestintänä ja kielenä. *Schmid* ja *de Graaf* pur-kavat auki moniulotteisesti sitä symbioosia, jos-sa länsimaiset uutisvälineet ja terrorismi elä-vät. Samalla tekijät moniulotteistavat keskuste-lua ja tutkimusta tiedonvälityksen ja väkivallan suhteista tässä sodan moraalitaloudessa (Ewen), jossa hyvää tarkoittavat (ja epäilemättä tarpeel-liset) raaistavien väkivaltakasettien myyntikiel-lot yms. tuntuvat kovin hentoisilta hipaisuilta koko väkivaltaproblematiikan rinnalla.

Aivan uusi näkökulma 'terrorismiviestintä' ei kylläkään ole; samansuuntaisia korostuksia löy-tyy aiemmista tutkimuksista¹. Schmidin ja de Graafin teos on kuitenkin aiheen systemaattisin ja laajin esitys.

Tutkimuksessa tarkastellaan otsikon mukaises-ti ainoastaan yhtä terrorismin lajia, nimittäin ns. insurgent-terrorismia eli kapinaterrorismia, joka on osa poliittista terrorismia erotuksena esimerkiksi rikollisesta (criminal) terrorismis-ta. Kapinaterrorismi taas tekijöiden mukaan voi olla joko nationalistista, separatistista tai yh-teiskunnallis-vallankumouksellista. Tekijät ra-